

Türkiye'nin Döngüsel Ekonomiye Geçiş Potansiyelinin Değerlendirilmesi için Teknik Destek Projesi

EuropeAid/140562/IH/SER/TR

DÖNGÜSEL EKONOMİ GÖSTERGELERİ

Seher AYDOĞ GÜRBÜZ
Çevresel İstatistikler Grup Başkanı
Türkiye İstatistik Kurumu

Faaliyet 3.2.4. Döngüsel Ekonomide Entegre Atık Yönetimi Eğitimi
10-11 Ekim 2024 Ankara

DÖNGÜSEL EKONOMİ GÖSTERGELERİ

TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU

Seher AYDOĞ GÜRBÜZ
Çevresel İstatistikler Grup Başkanı

Döngüsel Ekonominin Amaçları ve Faydaları

- **Kaynakları** daha etkin bir şekilde kullanmayı ,
- **Atıkları minimum** düzeyde tutmayı
- **Atıkları** kaynak olarak **yeniden kullanmayı, geri dönüşümü**
- **Üretim süreçlerini daha verimli** hale getirmeyi amaçlar

Böylece,

- **Çevresel sürdürülebilirliği** artırır, **doğal kaynakları korur**
- Ekonomik fırsatlar yaratarak **toplumun refahını** destekler.
- **İş gücüne** katkı sağlanması ve **iklim değişikliği ile mücadele** gibi çeşitli alanlarda fayda sağlar.

AB'de Döngüsel Ekonomi Göstergeleri

1. Üretim ve Tüketim
2. Atık Yönetimi
3. İkincil Hammaddeler
4. Rekabetçilik ve İnovasyon
5. Küresel Sürdürülebilirlik ve Dirençlilik

1. Üretim ve Tüketim

Üretim ve Tüketim

No	Tematik alan	Ana Gösterge	Alt gösterge	Birim	Sorumlu Kuruluş	
1	Üretim ve Tüketim	Madde Tüketimi	KAYNAK VERİMLİLİĞİ	index 2000 = 100	TÜİK	
2						
3		Atık Oluşumu		KIŞI BAŞINA TOPLAM ATIK OLUŞUMU	kg/kişi	TÜİK
				BİRİM GSYH BAŞINA BÜYÜK MINERAL ATIKLARI HARIÇ ATIK OLUŞUMU	bin euro başına kg, zincir bağlantılı hacimler (2010)	TÜİK
				KIŞI BAŞINA DÜŞEN BELEDİYE ATIK OLUŞUMU	kg/kişi	TÜİK
				GIDA ATIĞI OLUŞUMU	kg/kişi	TÜİK, TOB, ÇŞİDB
				KIŞI BAŞINA AMBALAJ ATIĞI OLUŞUMU	kg/kişi	ÇŞİDB
7	KIŞI BAŞINA PLASTİK AMBALAJ ATIĞI OLUŞUMU	kg/kişi	ÇŞİDB			

Kaynak Verimliliği

- Gösterge, **gayri safi yurt içi hasılanın**, ekonomide doğrudan kullanılan toplam madde miktarı olan **yurt içi madde tüketimine bölünmesiyle** elde edilir.
- Bu oran **bir ekonominin daha az doğal kaynak çıkararak** zenginlik yaratma veya aynı miktarda çıkarımla daha fazla zenginlik yaratma yeteneğini gösterir.
- Yani **bir birim doğal kaynak kullanımına karşılık ne kadarlık bir değer üretildiğinin** para birimi cinsinden değeridir.

(Veri TÜİK tarafından halihazırda yayınlanıyor)

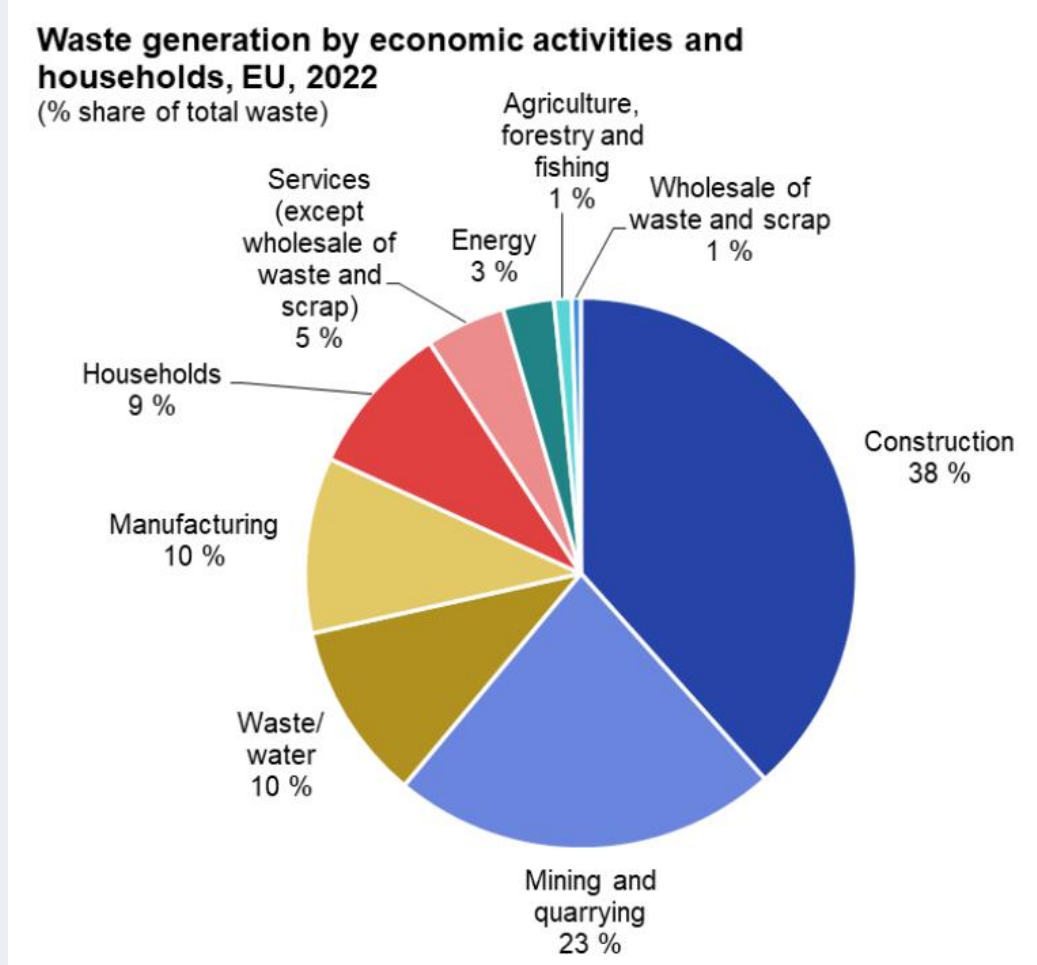

Kişi Başına Düşen Toplam Atık Oluşumu

Oluşan atık miktarı, 2020, 2022	(Ton)					
	Toplam atık miktarı		Tehlikeli atık miktarı		Tehlikesiz atık miktarı	
	2020	2022	2020	2022	2020	2022
Toplam	104 739 181	109 237 232	30 770 088	29 380 898	73 969 093	79 856 334
İmalat sanayi işyerleri	23 867 866	27 969 021	4 597 274	5 439 883	19 270 593	22 529 139
Termik santraller	24 375 356	27 815 548	10 012	10 512	24 365 343	27 805 036
Maden işletmeleri ⁽¹⁾	27 581 875	26 309 170	26 044 730	23 794 881	1 537 144	2 514 289
Organize sanayi bölgeleri	279 067	323 140	116 720	127 268	162 347	195 872
Hanehalkı ⁽²⁾	28 635 018	26 820 352	1 352	8 354	28 633 665	26 811 998

***İnşaat sektörü, Tarım sektörü ?

Örnek: AB'de Sektörlere Göre Toplam Atık Oluşumu

Birim GSYH Başına Büyük Mineral Atıkları Hariç Atık Oluşumu

Waste generation, excluding major mineral waste, EU, 2004-2022
(million tonnes)

	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	Change 2022/2004 (%)
Total	779.5	789.9	760.5	758.7	758.3	769.0	784.6	812.9	776.3	794.9	2.0
Agriculture, forestry and fishi	62.3	56.7	45.5	20.2	20.4	17.7	19.7	19.4	20.7	22.3	-64.3
Mining and quarrying	10.4	7.1	10.0	7.9	7.5	7.7	6.9	8.1	7.5	8.0	-23.0
Manufacturing	239.9	225.8	216.8	190.5	176.4	176.0	179.0	179.8	166.6	166.3	-30.7
Energy	85.4	93.3	84.1	78.6	88.8	87.4	74.7	75.7	45.7	59.0	-31.0
Waste/water	75.2	83.3	98.9	129.9	155.0	180.7	196.8	208.5	212.4	216.1	187.2
Construction	34.4	33.4	34.8	42.1	39.8	38.6	37.8	41.3	38.7	39.8	15.6
Other sectors	97.7	111.2	88.7	103.5	89.6	85.1	88.5	94.0	89.0	90.9	-7.0
Households	174.1	179.2	181.6	186.0	180.7	175.9	181.2	186.1	195.7	192.6	10.6

Source: Eurostat (online data code: env_wasgen)

Kişi Başına Düşen Belediye Atık Oluşumu

Gıda atığı * *Yeni yayınlandı*

Hanelerde oluşan gıda atığı miktarı (milyon ton)

Yıl ^	Hanelerde oluşan gıda atığı miktarı (milyon ton)
2020	12.7
2022	12.2

Kişi Başına Ambalaj Atığı Oluşumu

Kişi Başına Plastik Ambalaj Atığı Oluşumu

2. Atık Yönetimi

Atık Yönetimi

No	Tematik alan	Ana Gösterge	Alt gösterge	Birim	Sorumlu Kuruluş
8	Atık Yönetimi	Toplam Geri Dönüşüm Oranları	BELEDİYE ATIĞI GERİ DÖNÜŞÜM ORANI	%	TÜİK
9			BÜYÜK MINERAL ATIKLARI HARIÇ TOPLAM ATIK GERİ DÖNÜŞÜM ORANI	%	TÜİK
10		Belirli Atık Kolları için Geri Dönüşüm Oranları	TOPLAM AMBALAJ ATIĞI GERİ DÖNÜŞÜM ORANI	%	ÇŞİDB
11			PLASTİK AMBALAJ ATIĞI GERİ DÖNÜŞÜM ORANI	%	ÇŞİDB
12			AYRI TOPLANAN AEEE'LERİN GERİ DÖNÜŞÜM ORANI	%	ÇŞİDB

***Atık İthalatı verisi gerekli

3. İkincil Hammaddeler

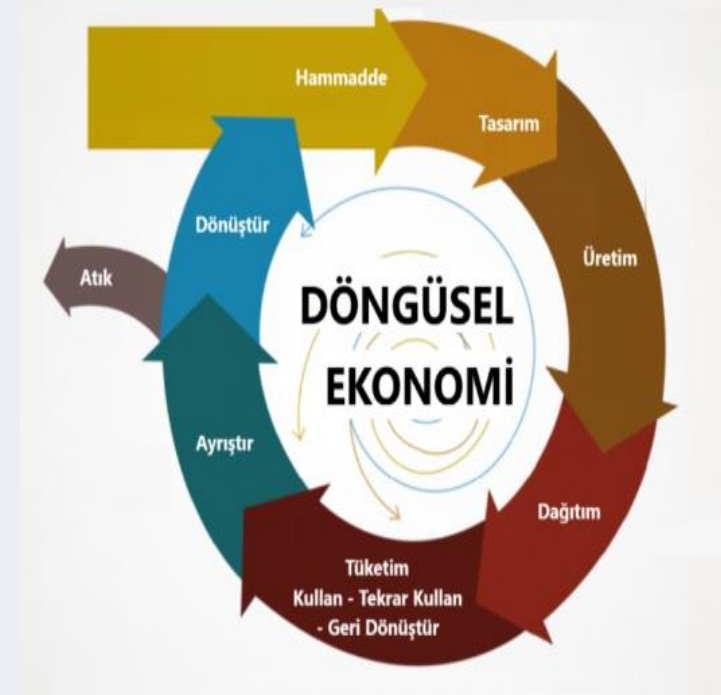
İkincil Hammaddeler

No	Tematik alan	Ana Gösterge	Alt gösterge	Birim	Sorumlu Kuruluş
13	İkincil Hammaddeler	Geri Dönüştürülmüş Maddelerin Hammade Talebine Katkısı	DÖNGÜSEL MADDE KULLANIM ORANI	%	TÜİK
14		Geri Dönüştürülebilir Hammade Ticareti	İTHALAT	Bin ton	ÇŞİDB-TÜİK
15			İHRACAT	Bin ton	ÇŞİDB-TÜİK

Döngüsel Madde Kullanım Oranı

Gösterge, **genel malzeme kullanımında geri dönüştürülen ve ekonomiye geri beslenen malzemenin** (böylece birincil ham maddelerin çıkarılmasından tasarruf edilmesinin) **payını ölçer.**

İşlenmemiş hammadde kullanımının azaltılması, döngüsel ekonominin temel unsurlarından biridir. Gösterge DEEP Projesi kapsamında hesaplanmıştır.

Döngüsellik Oranı –AB Ülkeleri

	2022
European Union	11,5
Netherlands	27,5
Belgium	22,2
France	19,3
Italy	18,7
Estonia	16,0
Malta	15,1
Austria	13,8
Germany	13,0
Czechia	11,9
Slovenia	9,4
Slovakia	9,1
Poland	8,4
Hungary	7,9
Denmark	7,4
Spain	7,1
Sweden	6,1
Croatia	5,8
Latvia	5,4
Luxembourg	5,2
Bulgaria	4,8
Lithuania	4,1
Cyprus	3,2
Greece	3,1
Portugal	2,6
Ireland	1,8
Romania	1,4
Finland	0,6

4. Rekabetçilik ve İnovasyon

Rekabetçilik ve İnovasyon

No	Tematik alan	Ana Gösterge	Alt gösterge	Birim	Sorumlu Kuruluş
16	Rekabetçilik ve İnovasyon	Döngüsel Ekonomi Sektörleriyle İlgili Özel Yatırım, İstihdam Ve Brüt Katma Değer	ÖZEL YATIRIMLAR	Cari Fiyatlarla GSYH İçinde Yüzdesi	TÜİK
17			İSTİHDAM EDİLEN KİŞİ	Toplam İstihdam İçindeki Yüzdesi	TÜİK
18			BRÜT KATMA DEĞER	Cari Fiyatlarla GSYH İçinde Yüzdesi	TÜİK
19		İnovasyon	ATIK YÖNETİMİ VE GERİ DÖNÜŞÜMLE İLGİLİ PATENT SAYISI	Sayı	TÜRK PATENT KURUMU

5. Küresel Sürdürülebilirlik ve Dirençlilik

Küresel Sürdürülebilirlik ve Dirençlilik

No	Tematik alan	Ana Gösterge	Alt gösterge	Birim	Sorumlu Kuruluş
20	Küresel Sürdürülebilirlik ve Dirençlilik	Döngüsel Ekonominin Küresel Sürdürülebilirliğe Katkısı	ÜRETİM FAALİYETLERİNDEN KAYNAKLI SERA GAZI EMİSYONLARI	Kg/Kişi	TÜİK
21		Döngüsel Ekonominin Dirençliliğe Katkısı	MADDE İTHALAT BAĞIMLILIĞI	%	TÜİK
22			HAMMADDE KONUSUNDA KENDİ KENDİNE YETERLİK, ALÜMİNYUM, BAKIR VB.	%	TÜİK

Teşekkürler..

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

Teşekkürler.

Türkiye Döngüsel Ekonomi

IPACevre

@turkiyedonguseleekonomi

@ipa.cevre

@trdonguseleko

@ipacevre

Türkiye Döngüsel Ekonomi

IPA Çevre/Environment TÜRKİYE

Türkiye Döngüsel Ekonomi

IPA Çevre

dongusel.csb.gov.tr

